

рукописи. Іменно вона получила распространение в Крыму и стала основой для дальнейших переработок.

Ф. Г. Туранли (Київ)

ВІДОМОСТІ З ОСМАНСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ПИСЕМНИХ ДЖЕРЕЛ ПРО УКРАЇНУ СЕРЕДИНИ XVII СТОЛІТТЯ

Кримськотатарський літописець Галім Гірай Султан у розділі “Хан Іслам Гірай III”, що міститься в його літописному творі “Процвітання ханів”, звернув увагу на якісні зміни в політичних стосунках між Українською козацькою державою та Кримським ханством, які відбулися під час правління гетьмана Богдана Хмельницького. Така сама оцінка дипломатичної діяльності названого політичного діяча щодо Кримського ханства подана в літописі “Історія Веджігі”. Автор вказаного літопису Гасан Веджігі зазначив, що саме в результаті розумної зовнішньої політики гетьмана Богдана Хмельницького були налагоджені й дістали поштовх для подальшого розвитку дипломатичні взаємозв’язки між згаданими державами.

У названих літописних документах зафіксована інформація з відображенням історичних передумов національно-визвольної війни українців проти національного гноблення Речі Посполитої, що відбувалася в середині XVII століття під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Зокрема, відзначені релігійні, національні, економічні й політичні чинники, які зумовили справедливий характер згаданої війни, що, згідно з авторами розглянутих літописів, мала характер протестного руху. В оригінальних літописних текстах докладно описані міждержавні взаємини, які існували у вказаний період між двома сусідніми країнами, а саме між гетьманською Україною та Кримським ханством. Тим часом зазначається, що успішному розвитку цих стосунків значною мірою посприяли прокримськотатарські симпатії самого запорозького гетьмана, який 28 листопада 1647 року прибув до Бахчисарая. Визначальним фактом зближення кримських татар з українськими козаками стало рішення задовольнити прохання Богдана Хмельницького про надання йому всебічної допомоги з боку уряду Кримського ханства, внаслідок чого наприкінці 1647 – у 1648 році

був укладений українсько-кримськотатарський союз. На думку відомого сходознавця Ярослава Дашкевича, відносини на Великому кордоні були надто напруженими, і людське життя цінувалося дуже мало, за таких умов через виникнення реальної загрози етноциду з боку Польського королівства і став можливим козацько-татарський союз. Варто зазначити, що саме ця історична подія значною мірою зумовила успішний розвиток національно-визвольної боротьби на українських землях. Зокрема, доцільно згадати про те, що саме з метою виконати умови зі згаданих домовленостей, тобто пункту про надання військової допомоги, кримський хан Іслам Гірай III особисто вирушив у травні – червні 1648 року на допомогу гетьманові Богдану Хмельницькому та очолив разом з ним воєнний похід проти польського війська, розташованого під Жовтими Водами та Корсунем. Здобуті перемоги ще більше зміцнили позиції союзників. Порівняння літописного твору “Історія хана Іслама Гірая III” з літописом Галіма Гірая Султана “Процвітання ханів” (розділ “Хан Іслам Гірай III”) дозволило нам дійти висновку про те, що саме в першому літописному творі подається більш детальна інформація про хронологію розвитку Збарзької битви, про склад та чисельність польської армії, розвідувальну діяльність кримського війська, службу євреїв у королівському війську, про умови Зборівського перемир’я.